

2020-07-30
S2018/04669/FS (delvis)
S2018/06126/FS (delvis)
S2020/06171/FS (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att, i nära samverkan med de övriga myndigheter som berörs av föreliggande beslut, inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Grundläggande utgångspunkter för arbetet ska vara det övergripande folkhälsopolitiska ramverket och den stödstruktur som Folkhälsomyndigheten har haft i uppdrag att utveckla (S2019/02381/FS) samt nationella mål och riktlinjer inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och inom övriga områden som har bäring på området psykisk hälsa och suicidprevention. Vidare ska det övergripande målet för jämställdhetspolitiken, inklusive det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa, vara vägledande i arbetet.

Regeringen ger Arbetsmiljöverket, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Jämställdhetsmyndigheten, Kriminalvården, Läkemedelsverket, Migrationsverket, Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak), Myndigheten för delaktighet (MFD), Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Polismyndigheten, Sametinget, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), Statens institutionsstyrelse (SIS), Statens medieråd, Statens skolverk, Trafikverket och Vetenskapsrådet, i uppdrag att medverka i arbetet med framtagandet av strategin.

Inom ramen för uppdraget ska samtliga myndigheter dels göra en individuell analys av nuläget samt av de långsiktiga behoven inom det egna verksamhetsområdet, inklusive en bedömning av resultatet av genomförda och pågående insatser och hur dessa kan utvecklas, dels göra en gemensam analys samordnad av Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen. I den individuella analysen ska myndigheterna, inom sina respektive verksamhetsområden, identifiera områden som bör prioriteras i en nationell strategi, analysera målgrupper som berörs av uppdraget och i förekommande fall peka på utvecklingsbehov inom det egna verksamhetsområdet i frågor som berör psykisk hälsa och suicidprevention. Utifrån de individuella analyserna och bedömningarna ska Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, tillsammans med de övriga myndigheterna, samordna framtagandet av en gemensam analys. I denna del ingår att lämna ett samlat förslag till strategi med mål och prioriteringar för området samt indikatorer för uppföljning liksom att föreslå hur ett eventuellt uppföljningssystem kan förvaltas och administreras på ett kostnadseffektivt sätt. Myndigheterna ska även lämna förslag på hur de kan komma att stödja genomförandet och uppföljningen av den föreslagna strategin.

Under 2020 avsätter regeringen totalt 12 500 000 kronor för genomförandet av uppdraget. Av dessa medel får Folkhälsomyndigheten respektive Socialstyrelsen använda 1 000 000 kronor vardera. Övriga myndigheter får använda 500 000 kronor vardera. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 till Kammarkollegiets disposition. Medlen utbetalas av Kammarkollegiet under 2020 till myndigheterna engångsvis efter rekvisition. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december 2020. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2021. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

De analyser som myndigheterna ska genomföra individuellt ska senast den 1 september 2021 redovisas till Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ska, i samråd med berörda myndigheter, ge närmare anvisningar om utformningen av denna redovisning. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten ska därefter, senast den 31 december 2021, till Regeringskansliet (Socialdepartementet) inkomma med en plan för hur myndigheterna avser att bedriva det fortsatta arbetet och i övrigt löpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om

arbetets fortskridande. Uppdraget ska slutredovisas av Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 1 september 2023. Av slutredovisningen ska eventuella konsekvenser, inklusive administrativa och ekonomiska konsekvenser, av förslagets genomförande framgå. En utgångspunkt för uppdraget är att eventuella ekonomiska konsekvenser ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Rekvisition, återbetalning och redovisning ska hänvisa till det diarie-nummer som detta beslut har.

Ärendet

Psykisk ohälsa och suicid orsakar både stort mänskligt lidande och omfattande individuella och samhällsekonomiska konsekvenser. Spridningen av covid-19 kan komma att innebära att den psykiska ohälsan ökar i befolkningen. Det är därför angeläget att intensifiera det nationella arbetet med frågor som berör psykisk hälsa och suicidprevention. Under perioden 2015–2020 har flera åtgärder vidtagits för att stärka och utveckla insatserna inom området. Regeringen har bl.a. givit Folkhälsomyndigheten i uppdrag att verka som nationellt samordnande myndighet inom området suicidprevention (S2015/3986/FS) samt att bygga upp och utveckla den nationella samordningen inom psykisk hälsa-området (S2017/07302/RS).

Den 17 juni 2020 gav regeringen vidare Folkhälsomyndigheten i uppdrag att inrätta en särskild funktion för psykisk hälsa och suicidprevention vid myndigheten med uppdrag att sprida information till allmänheten (S2020/05464/FS). Regeringen har också givit flera uppdrag till Socialstyrelsen som syftar till att stärka myndighetens arbete med psykisk hälsa och suicidprevention inom ramen för myndighetens verksamhetsområde.

Under 2016 antog regeringen den nationella strategin inom området psykisk hälsa Fem fokusområden fem år framåt där fem fokusområden pekades ut som de mest angelägna att utveckla fram till år 2020. Parallellt med att strategin antogs tillsatte regeringen en särskild utredare – i form av en nationell samordnare – med uppdrag att samordna insatserna på nationell nivå och senast den 31 december 2018 lämna förslag på hur insatserna inom området kan utvecklas (dir. 2015:138). I betänkandet För att börja med något nytt måste man sluta med något gammalt (SOU 2018:90) konstateras att intensifierade åtgärder som bygger på ett ökat engagemang och en högre prioritet för frågor kring psykisk hälsa och suicidprevention kommer att krävas för att möta den växande utmaning som den psykiska ohälsan står för. Av utredningens bedömningar och ställningstaganden framgår att statens insatser

inom området behöver breddas till att omfatta alla relevanta aktörer samt att arbetet behöver bedrivas långsiktigt inom hela välfärdsområdet. Utredaren lämnar bl.a. förslag på att en tioårig strategi för psykisk hälsa och suicidprevention bör tas fram med utgångspunkt i folkhälsopolitiken och Agenda 2030 för hållbar utveckling samt att uppföljningen inom området bör stärkas. Liknande slutsatser har dragits av Nationell psykiatrisamordning (SOU 2006:100) samt i tidigare utvärderingar av statens insatser inom området som genomförts av t.ex. Statskontoret, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys och Socialstyrelsen.

Regeringen delar dessa bedömningar och ser ett behov av att intensifiera det nationella arbetet med frågor kring psykisk hälsa och suicidprevention. För att underlätta styrningen behövs ett tydligt ramverk med ett begränsat antal politiska målsättningar, ett uppföljningssystem som ökar möjligheterna att mäta effekterna av politikens genomförande samt en stärkt nationell samordning där berörda myndigheter ser sin roll i strategins framtagande, genomförande och uppföljning. Då regeringens nuvarande strategi löper ut i slutet av 2020 är det regeringens uppfattning att ett arbete med att ta fram en ny strategi behöver påbörjas skyndsamt. Mot bakgrund av detta ges myndigheterna föreliggande uppdrag. Syftet med uppdraget är att ge regeringen underlag inför det fortsatta arbetet och skapa förutsättningar för att utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Målsättningen är att stärka den statliga styrningen, att skapa bättre förutsättningar för samordning och samverkan samt att öka kvaliteten, effektiviteten och långsiktigheten i de insatser som genomförs inom området av myndigheter, regioner, kommuner och andra berörda aktörer.

Närmare om uppdraget

Grundläggande utgångspunkter vid framtagandet av strategin ska vara en god, jämlik och jämställd psykisk hälsa i hela befolkningen. Särskilt fokus bör riktas mot det främjande och förebyggande arbetet i alla sektorer och på alla samhällsnivåer. I arbetet ska jämställdhetsperspektivet liksom barnrättsperspektivet, ungdomsperspektivet och funktionshinderperspektivet beaktas. Särskild hänsyn bör vidare tas till de grupper som löper störst risk att utveckla psykisk ohälsa eller att begå självmord, t.ex. barn och unga, unga som varken arbetar eller studerar, personer med funktionsnedsättningar, äldre och hbtq-personer.

Då arbetet med frågor som berör psykisk hälsa och suicidprevention är sektorsövergripande och förutom den nationella nivån också omfattar insatser i regioner och kommuner bör åtgärderna långsiktigt kunna bidra till att utveckla arbetet hos huvudmännen, t.ex. genom lokala och regionala målsättningar eller handlingsplaner. För att öka kvaliteten och effektiviteten och skapa förutsättningar för kontinuitet och långsiktighet i arbetet bör det förslags till strategi som lämnas vidare utgå från en strategiperiod på mellan fem till tio år. De förslag som lämnas ska sammantaget syfta till att stärka patienters och brukares ställning samt bidra till goda förutsättningar för idéburna aktörer och en förbättrad samverkan mellan det offentliga och det civila samhället.

I arbetet bör de erfarenheter och utvecklingsbehov som framgår av tidigare utvärderingar och statliga utredningar inom området tillvaratas, däribland den utredning som överlämnats av den nationella samordnaren för utveckling och samordning av insatser inom området psykisk hälsa (SOU 2018:90) samt förslagen i den nationella samordnarens utredning Ungas beställning till samhället (S2018/04669/FS). Även Agenda 2030:s målsättningar liksom Sveriges arbete med Agenda 2030 bör uppmärksammas inom ramen för arbetet. I arbetet med uppdraget bör samråd ske med i övrigt berörda myndigheter, däribland Arbetsförmedlingen, Barnombudsmannen (BO), Brottsförebyggande rådet (Brå), Diskrimineringsombudsmannen (DO), Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) samt med länsstyrelserna. Vidare bör kunskaper och erfarenheter från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), de nationella programområdena (NPO), de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS), kommuner och regioner, patient-, brukar- och anhörigorganisationer, det civila samhället och representanter från de nationella minoriteterna beaktas i arbetet.

I uppdraget ingår att lämna förslag på ett uppföljningssystem för strategin med tillhörande indikatorer för uppföljning. I framtagandet av förslag på indikatorer ska myndigheterna säkerställa att uppföljningen, som bör innefatta mått på såväl insatser som utvecklingen inom området, bygger på en sammanställning och bearbetning av uppgifter som redan i dag samlas in regelbundet. I uppdraget ingår dock även att lämna förslag på indikatorer som saknas eller behöver utvecklas för att kunna följa upp och utvärdera insatserna inom området. Indikatorerna bör, så långt det är möjligt, gå att följa på nationell, regional och lokal nivå samt inom EU och internationellt.

Regeringen avser att avsätta ytterligare medel under perioden 2021–2023 för genomförandet av uppdraget. Medlen utbetalas under förutsättning att riksdagen beviljar medel för ändamålet.

På regeringens vägnar

Lena Hallengren

Andrea Larsson

Likalydande till

Arbetsmiljöverket
Folkhälsomyndigheten
Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd
Försäkringskassan
Inspektionen för vård och omsorg
Jämställdhetsmyndigheten
Kriminalvården
Läkemedelsverket
Migrationsverket
Myndigheten för arbetsmiljökunskap
Myndigheten för delaktighet
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Polismyndigheten
Sametinget
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Statens beredning för medicinsk och social utvärdering
Statens institutionsstyrelse
Statens medieråd
Statens skolverk
Trafikverket
Vetenskapsrådet

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevision
Finansdepartementet/Ba, SFÖ
Justitiedepartementet/KRIM, PO, SIM
Socialdepartementet/SF, SOF
Utbildningsdepartementet/S, F
Infrastrukturdepartementet/US
Kulturdepartementet/CSM, MD
Arbetsmarknadsdepartementet/MRB, ARM, JÄM, A
Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ekol
Socialutskottet
Kammarkollegiet
Arbetsförmedlingen
Barnombudsmannen
Brottsförebyggande rådet
Diskrimineringsombudsmannen
Länsstyrelsen i Blekinge län
Länsstyrelsen i Dalarnas län
Länsstyrelsen i Gotlands län
Länsstyrelsen i Gävleborgs län
Länsstyrelsen i Hallands län
Länsstyrelsen i Jämtlands län
Länsstyrelsen i Jönköpings län
Länsstyrelsen i Kalmar län
Länsstyrelsen i Kronobergs län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Länsstyrelsen Skåne
Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsen i Södermanlands län
Länsstyrelsen i Uppsala län
Länsstyrelsen Värmland
Länsstyrelsen i Västerbottens län
Länsstyrelsen i Västmanlands län
Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Länsstyrelsen i Örebro län
Länsstyrelsen i Östergötlands län
Myndigheten för tillgängliga medier
Sveriges Kommuner och Regioner
Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa (NSPH)